

Sygn. akt X Ga 322/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach X Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Iwona Wańczura (spr.)

Sędziowie: SSO Małgorzata Korfanty, SSO Barbara Przybyła

Protokolant: Aleksandra Ciesińska

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2016 r.

sprawy z powództwa: **A. L. Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji S.A. W.**

przeciwko: **L. K.**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 8 kwietnia 2015 r, sygn. akt VII GC 1288/14

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. w ten sposób, że utrzymuje nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w dniu 13 kwietnia 2014 r, sygn. akt VII GNc 1455/14 w części nakazującej pozwanemu, aby zapłacił na rzecz powódki kwotę 592,43 zł (pięćset dziewięćdziesiąt dwa 43/100 złotych) z ustawowymi odsetkami od tej kwoty od dnia 31 października 2013 r, a w pozostałym zakresie uchyla nakaz i powództwo oddala;

b) w punkcie 2. w ten sposób, że zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1 270 zł (tysiąc dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego;

2) oddala apelację w pozostałej części,

3) zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 474 zł (czteryście siedemdziesiąt cztery złote) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Małgorzata Korfanty SSO Iwona Wańczura SSO Barbara Przybyła

Sygn. akt X Ga 322/15

UZASADNIENIE

Powódka A. L. (...)Spółka Akcyjna w W. wniosła

o zasądzenie od pozwanego L. K. kwoty 7 372,25 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Twierdziła, że pozwany wystawił w dniu 1 grudnia 2011r. weksel własny płatny za okazaniem z deklaracją wekslową. Pismem z dnia 18 października 2013r. powódka zawiadomiła pozwanego o wypełnieniu weksla i bezskutecznie wezwała go do wykupienia weksla.

W dniu 13 kwietnia 2014r. Sąd Rejonowy w Gliwicach wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym o sygn. akt VII GNc 1455/14, w całości uwzględniający powództwo.

W zarzutach do nakazu zapłaty pozwany zaskarżył nakaz w całości oraz wniósł o uchylenie nakazu zapłaty, oddalenie powództwa w całości, wstrzymanie wykonania nakazu zapłaty i zasądzenie kosztów procesu. Podniósł, że łączyła go z powódką umowa agencyjna z dnia 10 października 2011r. Wkrótce po zawarciu umowy powódka przedstawiła pozwanemu bardzo wygórowane kryteria sprzedażowe. Pismem z dnia 20 lutego 2013r. powódka wypowiedziała pozwanemu aneks umowny i wezwała go do zapłaty kary umownej w kwocie 40 537,28 zł. Na skutek odwołania pozwanego kwotę tą skorygowano do kwoty 13 275,37 zł. Pozwany podniósł zarzuty nieważności zastrzeżenia kary umownej wobec sprzeczności w swej naturze z właściwością umowy agencyjnej, braku zobowiązania wekslowego, wobec jego kausalnego charakteru, oraz niezgodności roszczenia co do wysokości i niewykazania wysokości dochodzonego roszczenia.

W odpowiedzi na zarzuty powódka wskazała, że podpisany aneks oferował pozwanemu dodatkowe wynagrodzenie, a skoro pozwany nie realizował planów sprzedaży, to kara umowna została nałożona w prawidłowy sposób.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd I instancji uchylił nakaz zapłaty, oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanego koszty procesu, dokonując na podstawie dowodów powołanych w uzasadnieniu orzeczenia następujących ustaleń:

Strony łączyła umowa o świadczenie usług agencyjnych z 10 października 2011r, na mocy której pozwany zobowiązał się świadczyć na rzecz powódki za wynagrodzeniem prowizyjnym – usługi agencyjne polegające na pozyskiwaniu klientów dla powódki. Następnie w dniu 21 listopada 2011r. strony podpisały aneks do umowy. Pozwany nie realizował założonego planu w całości, a jedynie w około 70%, wobec czego w dniach 23 marca 2012 r. i 24 grudnia 2012 r. strony zawarły kolejne porozumienia, zmieniające sposób rozliczeń.

Pismem z dnia 20 lutego 2013 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 40 537,28 zł tytułem kary umownej. Pozwany zwrócił się o uszczegółowienie sposobu naliczenia tej kwoty, wobec czego pismem z 8 kwietnia 2013 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty 13 275,37 zł.

Pismem z 18 października 2013 r. powódka wezwała pozwanego do wykupu weksla 7 372,25 zł. Kolejnymi pismami powódka informowała pozwanego o potrąceniu całości prowizji za kolejne miesiące na poczet kary umownej. Pozwany ostatnie wynagrodzenie prowizyjne otrzymał 8 lutego 2013 r. na skutek dokonanych potrąceń. W dniu 29 września 2014 r. powódka wypowiedziała pozwanemu łączącą ich umowę.

W świetle powyższych ustaleń, Sąd I instancji zważył, że nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy w Gliwicach z dnia 13 kwietnia 2014r. o sygn. akt VII GNc 1455/14 należało uchylić w całości, a powództwo oddalić.

Strony zawarły umowę agencyjną, dla której zastosowanie znajdują przepisy art. 758 k.c. Przez umowę agencyjną przyjmujący zlecenie (agent) zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, do stałego pośredniczenia, za wynagrodzeniem, przy zawieraniu z klientami umów na rzecz dającego zlecenie przedsiębiorcy albo do zawierania ich w jego imieniu.

W procesie wekslowym dowód przeciwny, a więc nieistnienia wierzytelności, zostaje przerzucony na dłużnika, a to w związku

z domniemaniem istnienia wierzytelności, które powstało na skutek wystawienia i wydania weksla. Ażeby jednak pozwany mógł ten dowód przeprowadzić, musi wiedzieć nie tylko z jakiego tytułu, ale i w jakiej wysokości powód wywodzi wierzytelność. Niewskazanie wysokości zobowiązań z konkretnych podawanych przez powoda tytułów jest równoznaczne z uznaniem, że weksel

w prawidłowo określonym przez sąd pierwszej instancji zakresie został wypełniony niezgodnie z zawartym przez strony porozumieniem wekslowym. Niezależnie więc od zasadności nałożenia kary umownej w przedmiotowej sprawie powódka nie wykazała sposobu naliczenia kary umownej, a w szczególności sposobu rozliczenia z pozwanym w trakcie trwania programu, z którego roszczenia zabezpieczał weksel.

Skoro weksel jedynie zabezpiecza wierzytelność cywilną, przeto dłużnikowi przysługują przeciwko roszczeniu wekslowemu te wszystkie zarzuty, jakie przysługują mu przeciwko roszczeniu cywilnemu. Wobec powyższego należało ocenić roszczenie na gruncie stosunku podstawowego.

Z kolei w myśl art. 761⁴ k.c. agent nie może żądać prowizji, gdy oczywiste jest, że umowa z klientem nie zostanie wykonana na skutek okoliczności, za które dający zlecenie nie ponosi odpowiedzialności, jeżeli zaś prowizja została już agentowi wypłacona, podlega ona zwrotowi. Postanowienie umowy agencyjnej mniej korzystne dla agenta jest nieważne. W świetle powyższego przepis treści § 3 ust. 1 aneksu z dnia 21 listopada 2011 r., na którą powoływała się powódka – pozostawała w sprzeczności z zapisami kodeksowymi, które mają charakter bezwzględny. Z tego powodu należało uznać za nieważne postanowienie § 3 ust. 1 aneksu przewidujące, że w przypadku niezrealizowania wymagań lub planu sprzedażowego – agent zapłaci karę umowną w wysokości otrzymanej przez niego prowizji specjalnej. Realizacja zapisów umownych doprowadziłaby do sytuacji, w której dający zlecenie mógłby żądać nie tylko zwrotu prowizji, ale również kary umownej. Przeczyłoby to w swej istocie właściwości umowy agencyjnej i kreowało mniej korzystne postanowienia umowne niż kodeksowe. Nie ma przy tym znaczenia rozróżnienie prowizji na prowizję i prowizję specjalną, albowiem ustawodawca takiego rozróżnienia nie dokonał. Niezależnie od powyższego wskazać należy, że zapis § 3 ust. 1 aneksu nie statuuje odpowiedzialności pozwanego, w oparciu o art. 761⁴ k.c., który upoważniałby powódkę do domagania się zwrotu prowizji (specjalnej). Zastrzeżenie kary umownej przenoszącej wartość prowizji w istocie stanowi mniej korzystne postanowienie umowne, które zobowiązuje pozwanego do zwrotu przyznanej mu prowizji w ramach zapłaty kary umownej z innych przyczyn niż wskazane w art. 761⁴ k.c.

Bezspornym było, że powódka dokonywała regularnych potrąceń należności obejmującej karę umowną z prowizją należną pozwanemu, co wykazał pozwany. Zatem powódka dokonywała sukcesywnego pomniejszenia dochodzonej kary umownej, również w trakcie trwania procesu, czego nie uwzględniła w wyliczeniu żądania pozwu. Z tych też względów uznać należało, że powódka nie wykazała wysokości dochodzonego roszczenia. Powódka nie kwestionowała faktów podnoszonych przez pozwanego związanych z dokonanymi potrąceniami, brakiem wypłaty pozwanemu prowizji oraz wskazywanej wysokości już dokonanych potrąceń na dzień sporządzenia sprzeciwu od wyroku zaocznego.

W konsekwencji powódka, nie wykazując podstawy faktycznej do nałożenia kary umownej – nie wykazała zasadności roszczenia. W tym stanie rzeczy wytoczenie powództwa przeciwko pozwanemu – należało uznać za bezzasadne i na mocy art. 758 k.c. należało oddalić powództwo, a nakaz zapłaty z dnia 13 kwietnia 2014r. o sygn. akt VII GNc 1455/14 należało uchylić (art. 496 k.p.c.). O kosztach postępowania Sąd orzekł na mocy art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyła powódka, domagając się zmiany orzeczenia w całości poprzez zasądzenie od pozwanego całej kwoty dochodzonej pozwem i zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania za obie instancje ewentualnie uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Zarzuciła wyrokowi:

I - naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik sprawy, tj:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia art.233§1 k.p.c. w zw. z art.245 k.p.c. i wyrażonej w tym przepisie zasady swobodnej oceny dowodów, polegające na uchybieniu zasadom logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego przy dokonywaniu oceny dowodów z dokumentów, w szczególności umowy agencyjnej, aneksu do niej, załącznika nr 1 do aneksu, porozumienia z 23 marca 2012 r. i zestawienia wypłaconych prowizji specjalnych i skutkiem tego błędne przyjęcie, że :

a) postanowienia aneksu przeczą właściwości umowy agencyjnej,

b) nie ma znaczenia rozróżnienie prowizji na prowizję i prowizję specjalną, która była jedynie dodatkowym wynagrodzeniem pozwanego,

c) realizacja zapisów umownych doprowadziłaby do sytuacji, w której dający zlecenie mógłby żądać nie tylko zwrotu prowizji, ale również kary umownej;

2. art.233§1 k.p.c. w zw. z art.232 k.p.c. i art.6 k.c. poprzez brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego, polegający na pominięciu dowodów zaoferowanych przez powódkę i uznaniu, że nie wykazała ona podstawy faktycznej do nałożenia kary umownej ani sposobu jej wyliczenia;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego:

1. art. 761⁴ k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że postanowienia aneksu stoją w sprzeczności z treścią tego artykułu, konstruując postanowienia mniej korzystne niż przepisy kodeksowe,

2. art.58§1 k.c. w zw. z art.483§1 k.c. i art. 484§1 k.c. poprzez jego zastosowanie i uznanie za nieważne postanowienia §3 ust.1 aneksu, przewidującego zapłatę kary umownej w wysokości otrzymanej przez pozwanego prowizji specjalnej, mimo że kara umowna została zastrzeżona w sposób skuteczny i nie sprzeciwiając się przy tym właściwości umowy agencyjnej.

W uzasadnieniu przytoczyła argumentację na poparcie zarzutów apelacyjnych.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powódki kosztów postępowania apelacyjnego, wskazując na prawidłowość ustaleń Sądu I instancji co do niewykazania przez powódkę wysokości roszczenia, a nadto – nieważności postanowień stron, zawartych w aneksie z 21 listopada 2011 r. – jako sprzecznych z przepisem art.761 k.c.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja powódki zasługuje na częściowe uwzględnienie, gdyż co do zasady jej roszczenie było usprawiedliwione, natomiast wygórowane pozostawało w zakresie wysokości żądanej kwoty, a to wobec zaspokojenia należności w znacznej części.

Słuszne okazały się podnoszone przez powódkę zarzuty, dotyczące naruszenia przez Sąd przepisów zarówno procedury jak i prawa materialnego, Mimo słuszności apelacji co do zasady, mogła ona odnieść jedynie częściowy skutek, a to wobec ustalenia – na podstawie zgromadzonych dowodów – że żądanie powódki w zdecydowanej części straciło na aktualności co do wysokości w związku ze ściągnięciem znaczącej kwoty zadłużenia pozwanego z jego prowizji.

Sąd I instancji prawidłowo ustalił stan faktyczny w zakresie łączącego strony stosunku prawnego – umowy agencyjnej, nie można jednak podzielić jego poglądu o nieważności postanowień aneksu z 21 listopada 2011 r. jako sprzecznego z art.761⁴ k.c. Aneksem tym strony przewidziały możliwość zastosowania kary umownej. W ramach obowiązującej swobody umów czynność taka była dopuszczalna jako przewidziana art. 483 i 484 k.c. i nie pozostająca w sprzeczności z przepisem art.58 k.c. Sąd Okręgowy w pełni podziela argumentację zawartą w uzasadnieniu apelacji, że

postanowienia aneksu jako nieingerujące w zapisy umowy odnoszące się do prowizji nie stały w sprzeczności z art.761⁴ k.c, bo brak podstaw do rozpatrywania postanowień stron przez pryzmat tego przepisu. Wprawdzie istotnie przepisy nie znają rozróżnienia prowizji na „podstawową” i specjalną, jednakże wołą stron w aneksie było ustanowienie dodatkowego wynagrodzenia, nazwanego prowizją specjalną, a mającego charakter premii motywacyjnej, skłaniającej pozwanego do zwiększonej wydajności. Premia przyjęta np. w ramach umów o pracę uzależniona jest od zaistnienia określonych warunków i wypłacana wyłącznie w przypadku ich zaistnienia. Strony przyjęły odwrotną kolejność, bo pozwany otrzymywał prowizję specjalną niejako zaliczkowo, ale powinien liczyć się z obowiązkiem jej zwrotu w przypadku niewywiązania się z warunków przewidzianych aneksem. Wysokość kary umownej limitowana była wysokością wypłaconej prowizji specjalnej, nie zachodziła więc sytuacja, by pozwany nie miał otrzymać prowizji wynikającej z umowy. Zaspokajanie się powódki z prowizji umownej wynikało z faktu, że pozwany nie zwrócił jej prowizji specjalnej w ramach kary umownej, stanowiło więc potrącenie wzajemnych wierzytelności.

Wbrew stanowisku Sądu I instancji dokumenty przedłożone przez strony pozwalały na ustalenie kwoty zadłużenia pozwanego oraz kwoty, do której zostało ono spłacone poprzez potrącenia z prowizji. Z przedłożonego przez powódkę zestawienia (k.75, 76) wynika, że wysokość wypłaconej pozwanemu prowizji specjalnej wynosiła w sumie 15 012,29 zł, a po potrąceniach z prowizji „podstawowej” pozostała w lipcu 2014 r. kwota 1 311,32 zł . Wykaz ten nie był kwestionowany przez pozwanego, a wręcz potwierdzają go dokumenty przez niego przedłożone (k.102 – 104), wykazujące wartość prowizji za usługi w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego za miesiące: maj, czerwiec i lipiec 2014 r, tożsame z zawartymi w zestawieniu powódki. Z kolejnych dokumentów przedłożonych przez pozwanego (k.105, 106) wynika, że wysokość prowizji w sierpniu 2014 r. wyniosła 303,09 zł, a we wrześniu 2014 r. – 415,80 zł (w tym miesiącu umowa stron została rozwiązana), a więc w sumie 718,89 zł i o tę kwotę należy pomniejszyć zadłużenie z lipca 2014 r. – 1 311,32 zł, co daje wysokość pozostałej należności – 592,43 zł.

Wobec ustalenia, że pozwany jest dłużnikiem powódki do wysokości 592,43 zł, wyrok Sądu I instancji podlegał zmianie na podstawie art.386§1 k.p.c. Na mocy art.496 k.p.c. Sąd Okręgowy utrzymał w mocy nakaz zapłaty do wskazanej wyżej wysokości, a w pozostałym zakresie uchylił go i oddalił powództwo - ponad pozostałą do zapłaty kwotę. W takim też zakresie należało w oparciu o przepis art.385 k.p.c. oddalić apelację powódki.

Pozew został złożony w marcu 2014 r, z czego wynika, że wierzytelność powódki była jeszcze zaspokajana w toku procesu. Nie zmieniło to jednak stanowiska powódki, w szczególności nie ograniczyła ona powództwa w zakresie, odpowiadającym kwocie zaspokojenia, podtrzymywała w całości żądanie z pozwu jeszcze w apelacji, określając wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 7 373 zł. W tej sytuacji, mimo że wniesienie pozwu było zasadne (choć też nie w pełnej wysokości, bo weksel został wypełniony w październiku 2013 r, a żądanie powódki nie uwzględniało spłat z następnych – do dnia wniesienia pozwu miesięcy) należy uznać, że powódka przegrała proces w 92%.

Orzeczenie o kosztach w każdej instancji oparto o przepis art. 100 k.p.c. w zw. z §6 pkt 4 i §13 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Powódka poniosła koszty 1310 zł (93 zł opłata od pozwu i 1 217 zł koszty zastępstwa procesowego), z czego należne 8% wynosi 104,80 zł, natomiast koszty poniesione przez pozwanego wyniosły 1 495 zł (278 zł opłata od zarzutów i 1 217 zł koszty zastępstwa procesowego), z czego 92% daje kwotę 1 375,40 zł, stąd powódka zobowiązana jest zwrócić pozwanemu kwotę 1 270 zł.

W takim samym stosunku: 8% i 92% rozdzielone zostały między stronami koszty postępowania apelacyjnego. Powódka poniosła je w kwocie 969 zł (369 zł opłata od apelacji i 600 zł koszty zastępstwa procesowego), z czego 8% to 77,52 zł, a pozwany – w kwocie 600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (92% to 552 zł), stąd powódka powinna mu zwrócić kwotę 474 zł.

SSO Małgorzata Korfanty SSO Iwona Wańczura SSO Barbara Przybyła

Z. 1.(...)

2. (...)

- (...)

- (...),

(...) (...) (...);

3. (...)

4. (...)

(...)